

УДК 351.86:364.4-058.65(477)

DOI: <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2026-17-129-134>

Мартинюк Галина, кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри менеджменту та публічного врядування Національного університету водного господарства та природокористування

Martyniuk Halyna, PhD in Pedagogy, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management and Public Administration at National University of Water and Environmental Engineering

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1424-1289>

Косташук Валерій, здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» Національного університету водного господарства та природокористування

Kostashchuk Valerii, applicant for the second (Master's) level of higher education in the specialty 281 "Public Management and Administration" at National University of Water and Environmental Engineering

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-9745-5496>

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ПІДТРИМКИ ВЕТЕРАНІВ БОЙОВИХ ДІЙ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

STATE POLICY FOR SUPPORTING COMBAT VETERANS IN THE CONTEXT OF RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

Анотація. Повномасштабна збройна агресія російської федерації проти України, розпочата 24 лютого 2022 р., зумовила безпрецедентне зростання чисельності осіб, які набувають статусу учасників бойових дій та ветеранів війни. Це обумовлює якісно нове завдання державного управління – розбудову спроможної, комплексної та довгострокової системи соціального захисту й реінтеграції ветеранів, спрямованої не лише на компенсаційно-пільговий підхід радянського зразка, а й на створення умов для повноцінного повернення захисників до цивільного життя.

У статті проаналізовано інституційні, нормативно-правові та організаційні засади сучасної державної політики щодо ветеранів бойових дій в Україні. Досліджено основні напрями підтримки – медичну реабілітацію та протезування, психологічну допомогу, працевлаштування, освіту й перекваліфікацію, житлові та фінансові гарантії, цифровізацію послуг. Окремо розглянуто ключові досягнення останніх років: створення Міністерства у справах ветеранів (2018 р.), запуск Єдиного державного реєстру ветеранів війни, розширення категорій одержувачів одноразової грошової допомоги (Закон № 4351-IX від 15.04.2025 р.), запуск цифрової платформи «Дія Ветеран PRO» (жовтень 2025 р.), утворення Ради ветеранів війни за незалежність України, а також багаторазове зростання бюджетних видатків на протезування та реабілітацію.

Разом з тим залишається низка системних проблем, які потребують вирішення. Серед найбільш гострих – фрагментарність наявних послуг та недостатньо розвинена ветеранська інфраструктура на рівні громад. Відчутним є також брак кваліфікованих психологів, які мають досвід роботи з бойовою травмою, а бюрократичні бар'єри ускладнюють отримання необхідної допомоги. Окремою проблемою постає слабка координація зусиль між органами державної влади, місцевим самоврядуванням, бізнесом та інститутами громадянського суспільства.

З огляду на це, окреслено ключові напрями вдосконалення державної політики. Йдеться про розбудову мережі ветеранських просторів у територіальних громадах, запровадження єдиного стандарту доступу до послуг та розвиток ефективної моделі взаємодії. Водночас наголошено на необхідності поглиблення персоналізованого підходу через відповідні програми підтримки, а також розширення можливостей для ветеранського підприємництва.

Ключові слова: ветерани бойових дій, державна політика, соціальна реінтеграція, російсько-українська війна, реабілітація, психологічна допомога, працевлаштування ветеранів, Міністерство у справах ветеранів України.

Abstract. The full-scale armed aggression of the Russian Federation against Ukraine, launched on February 24, 2022, has led to an unprecedented increase in the number of individuals acquiring the status of combatants and war veterans. This creates a qualitatively new task for public administration – the development of a capable, comprehensive, and long-term system of social protection and reintegration of veterans, aimed not only at the Soviet-style compensation-and-benefits approach, but also at creating conditions for the full return of defenders to civilian life.

The article analyzes the institutional, regulatory, and organizational foundations of the current state policy regarding combat veterans in Ukraine. The main areas of support are examined, including medical rehabilitation and prosthetics, psychological assistance, employment, education and retraining, housing and financial guarantees, as well as the digitalization of services. Special attention is given to the key achievements of recent years, namely the establishment of the Ministry of Veterans Affairs (2018), the launch of the Unified State Register of War Veterans, the expansion of the categories of recipients of one-time monetary assistance (Law No. 4351-IX of April 15, 2025), the launch of the digital platform "Diia Veteran PRO" (October 2025), the creation of the Council of War Veterans for the Independence of Ukraine, as well as a multiple increase in budget expenditures on prosthetics and rehabilitation.

At the same time, a number of systemic problems remain that require resolution. Among the most pressing are the fragmentation of available services and the insufficiently developed veteran infrastructure at the community level. There is also a noticeable shortage of qualified psychologists with experience in dealing with combat trauma, while bureaucratic barriers complicate access to necessary assistance. A separate problem is the weak coordination of efforts between state authorities, local self-government, business, and civil society institutions.

In view of this, key directions for improving state policy have been outlined. These include the development of a network of veteran spaces in territorial communities, the introduction of a unified standard of access to services, and the development of an effective model of interaction. At the same time, emphasis is placed on the need to deepen a personalized approach through appropriate support programs, as well as to expand opportunities for veteran entrepreneurship.

Keywords: combat veterans, state policy, social reintegration, russian-Ukrainian war, rehabilitation, psychological assistance, veteran employment, Ministry of Veterans Affairs of Ukraine.

Постановка проблеми. Російсько-українська війна, що триває з 2014 р. та набула повномасштабного характеру після 24 лютого 2022 р., докорінно змінила соціальний ландшафт української держави. Мільйони громадян мобілізовано до лав Збройних Сил України, Національної гвардії, Державної прикордонної служби, Служби безпеки України, Сил територіальної оборони та інших складових Сил оборони; сотні тисяч осіб уже набули або невдовзі набудуть статусу учасника бойових дій. За офіційними даними Міністерства у справах ветеранів України, станом на квітень 2026 р. в державі налічувалося майже 2 мільйони ветеранів [8], і ця чисельність невпинно зростає. З урахуванням членів родин, сімей загиблих і померлих Захисників та Захисниць, потенційна цільова аудиторія ветеранської політики оцінюється щонайменше у 4–6 мільйонів осіб, тобто йдеться про безпрецедентний за масштабом виклик для системи державного управління.

Радянська і пострадянська модель соціального захисту ветеранів, що ґрунтувалася переважно на переліку пільг (пільговий проїзд, знижки на оплату житлово-комунальних послуг,

санаторно-курортне лікування), уже не може вважатися адекватною відповіддю на потреби нового покоління захисників. Сучасний ветеран Сил оборони України – це, як правило, людина працездатного віку з активною життєвою позицією, високою кваліфікацією й запитом не на пасивну «опіку», а на реальну можливість повернутися до продуктивного цивільного життя. Одночасно значна частина ветеранів має бойові поранення, ампутації, посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), інші прояви бойової психологічної травми, що потребує складної, тривалої та високоспеціалізованої медичної, психологічної й соціальної допомоги.

У цих умовах державна політика підтримки ветеранів бойових дій виступає не просто окремим сегментом соціальної політики, а ключовим чинником національної безпеки, суспільної згуртованості та економічної спроможності повоєнного відновлення України. Її ефективність безпосередньо впливатиме на суспільне ставлення до захисників, на готовність нових поколінь стати на захист Батьківщини, а також на темпи інтеграції України до Європейського Союзу, для якого ветеранська політика є важливим індикатором сформованості демократичних інституцій. Саме тому дослідження проблем, досягнень і перспектив розвитку державної політики підтримки ветеранів бойових дій в Україні є одним із найактуальніших напрямів сучасної науки державного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у формування емпіричної бази ветеранської політики зробили спільні дослідження соціологічної групи «Рейтинг» та Українського ветеранського фонду («Портрет ветерана 2025»). Водночас низка питань, зокрема системний аналіз результативності новітніх управлінських рішень 2024–2026 рр. (запровадження цифрової платформи «Дія Ветеран PRO», пілотного проєкту з абілітації, оновленого механізму одноразової грошової допомоги, розробки Кодексу законів про Захисників і Захисниць), потребує подальшого наукового опрацювання.

У науковому дискурсі аналіз державної політики підтримки ветеранів в умовах російсько-української війни здійснюється у межах міждисциплінарного підходу. Питання трансформації нормативно-правової бази, переходу від радянської «пільгової» моделі до сучасної людиноцентричної системи та інституційні аспекти реформ – у працях вчених, як-от: О. Булат, Ю. Лапутіна та Б. Торохтій; економічний вимір реінтеграції комбатантів, зокрема проблеми перенавчання, адаптації на ринку праці та розвитку ветеранського підприємництва, перебувають у центрі уваги Н. Азьмук та Е. Лібанової, яка оцінює вплив ветеранської спільноти на відновлення людського капіталу України; психосоціальні аспекти, подолання бойової психічної травми та розбудову національної системи ментального здоров'я системно подано у наукових доробках В. Климчук, О. Чабан та ін.

Мета статті – дослідити сучасний стан державної політики підтримки ветеранів бойових дій в Україні в умовах російсько-української війни, виокремити її ключові досягнення та системні проблеми, а також обґрунтувати пріоритетні напрями подальшого вдосконалення механізмів державного управління у ветеранській сфері.

Виклад основного матеріалу. Правовою основою державної політики підтримки ветеранів бойових дій в Україні залишається Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» (у редакції від 22 жовтня 1993 р. з численними наступними змінами) [1]. Цей акт визначає правовий статус ветеранів війни, категорії осіб, які до них належать (учасники бойових дій, особи з інвалідністю внаслідок війни, учасники війни, члени сімей загиблих і померлих Захисників та Захисниць), а також перелік соціальних гарантій. Мета закону полягає у забезпеченні умов життєзабезпечення ветеранів, соціальному обслуговуванні, зміцненні матеріально-побутової бази та формуванні шанобливого ставлення до них у суспільстві. Ключовою інституційною новацією стало створення в 2018 р. окремого Міністерства у справах ветеранів України як центрального органу виконавчої влади, відповідального за формування та реалізацію державної політики у сфері соціального захисту ветеранів [7]. Утворення цього відомства стало реакцією держави на нову якість викликів, що постали перед українським суспільством після 2014 р., та

сигналом про перехід від залишкового принципу фінансування ветеранської сфери до її пріоритетного розвитку.

За даними Національного інституту стратегічних досліджень, який у червні 2026 р. оприлюднив аналіз регіонального розподілу ветеранів в Україні на основі відповіді Міністерства у справах ветеранів, статус ветерана в Україні мають понад 2 млн осіб [8]. Так, станом на 1 травня 2026 р. із загальної кількості 2 014 623 ветеранів статус учасника бойових дій отримали 1 471 193 особи, а інвалідність унаслідок війни – 159 132 особи.

Ключовою ланкою фінансової підтримки родин загиблих і померлих Захисників є одноразова грошова допомога у розмірі 15 млн грн. Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо призначення одноразової грошової допомоги» № 4351-IX від 15 квітня 2025 р. (набув чинності 2 травня 2025 р.) було суттєво розширено підстави для отримання цієї допомоги [2]. Зокрема, право на неї отримали члени родин цивільних осіб, які загинули під час участі у відсічі збройної агресії РФ у період з 24 лютого до 25 березня 2022 р., а також осіб, що загинули після 26 березня 2022 р. і до припинення воєнного стану безпосередньо в бойових діях. Крім того, ветерани війни отримують численні пільги у сфері оплати житлово-комунальних послуг, пільговий проїзд у громадському транспорті, який самі ветерани оцінюють найкраще серед усіх наявних послуг [5], податкові пільги, першочергове право на отримання соціального житла тощо.

Одним із найбільш видимих напрямів прогресу ветеранської політики останніх років стало багаторазове зростання бюджетних видатків на протезування та засоби реабілітації. Якщо у 2024 р. держава спрямувала на протези та інші засоби реабілітації понад 5 млрд грн, то у 2026 р. ці видатки досягли 8 млрд грн, тобто фінансування галузі за 2024–2026 рр. зросло приблизно на 60 % [4]. Це свідчить про об'єктивне зростання потреб і готовність держави реагувати на них. Водночас проблема якісного протезування, особливо високотехнологічного, залишається гострою – черги, недостатня кваліфікація частини протезних установ, обмежений вибір моделей протезів підвищеної функціональності виступають систематичними скаргами з боку ветеранів [5].

Дещо іншою є ситуація з психологічною допомогою, яка залишається одним із найбільш недостатньо забезпечених напрямів. За результатами дослідження «Портрет ветерана 2025», ветерани оцінюють психологічну підтримку доволі критично [5]. Головною причиною такої оцінки є гострий дефіцит кваліфікованих психологів із досвідом роботи з бойовою травмою. Ветерани, які звертаються до цивільних психологів у державних установах, часто зустрічаються з некомпетентністю фахівців, які не здатні встановити довірчий контакт із бійцем, що пережив бойовий досвід. Це створює замкнене коло, коли ветерани не отримують ефективної допомоги, втрачають довіру до системи і не звертаються повторно.

Не менш складною є ситуація у сфері працевлаштування та підприємництва [5]. Держава запровадила низку інструментів, серед яких гранти для ветеранського бізнесу, програми Українського ветеранського фонду, конкурсні механізми фінансування бізнес-проектів. Значну роль відіграють міжнародні партнери – зокрема, у жовтні 2024 р. стартував спільний проєкт Європейського Союзу та Міжнародної організації з міграції, спрямований на підтримку працевлаштування ветеранів, членів їхніх родин і сімей загиблих у низці областей України. Однак попри ці зусилля, працевлаштування ветеранів залишається однією з найскладніших проблем, оскільки роботодавці часто не готові адаптувати робочі місця під потреби ветеранів, особливо тих, хто має інвалідність внаслідок війни або симптоми ПТСР.

Схожі виклики стосуються й освітніх потреб та перекваліфікації, що вказує на необхідність системного запровадження адаптованих програм підготовки й перекваліфікації з урахуванням стану здоров'я і психоемоційного ресурсу ветеранів, а не механічного включення їх до наявних освітніх пропозицій. Житлові ж гарантії залишаються одним із найбільш проблемних напрямів через масштабність війни, руйнування житлового фонду в прифронтових регіонах і фактичну зупинку соціального житлового будівництва [7]. Програма «єОселя» частково доступна для ветеранів, однак її ресурси об'єктивно недостатні для задоволення потреб.

2023 р. Мінветеранів запустило реєстр ветеранів – єдину державну систему, призначену для збирання, реєстрації, накопичення, зберігання, захисту і знеособлення інформації про ветеранів війни, що є важливим кроком у забезпеченні відкритості й підзвітності політики [3]. В жовтні 2025 р. запустили єдину цифрову платформу для ветеранів, ветеранок та їхніх родин «Дія Ветеран PRO», де зібрано всю інформацію про державні програми, послуги й пільги [4]. Ще одним принципово важливим кроком став запуск Урядом 10 листопада 2025 р. пілотного проєкту щодо абілітації ветеранів і ветеранок – комплексу заходів, спрямованих на навчання навичкам самообслуговування, влаштування доступного, безпечного й ергономічного функціонального середовища вдома, на роботі, у громадських місцях, створення умов для активної участі у житті громади, сприяння працевлаштуванню, навчання членів родини правил надання допомоги [6]. Такий підхід означає принципово важливий поворот від суто медичної реабілітації до соціально-психологічного повернення ветерана до повноцінного життя.

Паралельно розбудовується інституційне партнерство з громадянським суспільством. У 2025 р. почала свою роботу Рада ветеранів війни за незалежність України як консультативно-дорадчий орган, що забезпечує голос самих захисників у формуванні політики [4]. Ветеранські простори як низові інституційні майданчики надання послуг розгортаються у територіальних громадах за підтримки ЄС, ПРООН, Уряду Королівства Нідерландів та інших міжнародних партнерів.

Попри значний прогрес, ветеранська політика в Україні стикається з низкою системних проблем [7]. Насамперед зберігається фрагментарність послуг, коли державні програми часто не пов'язані між собою, а ветерани змушені окремо звертатися до кожної установи. Крім того, є недостатньою ветеранська інфраструктура на рівні громад, оскільки консультаційні, медичні та реабілітаційні простори наявні лише у частині територіальних одиниць. Слабкою залишається взаємодія органів місцевого самоврядування, бізнесу та громадських об'єднань щодо забезпечення захисту прав і свобод ветеранів, у тому числі повноцінної професійної адаптації. Помітними є й регіональні диспропорції, адже якість і доступність послуг суттєво різняться між обласними центрами та сільськими громадами, а також між західними та східними регіонами. Окремо варто згадати ризики корупції та зловживань, особливо у сфері отримання пільгового статусу та виплат.

Аналіз проблемних зон і найкращих управлінських практик дозволяє сформулювати пріоритетні напрями розвитку державної політики [7]. Передусім ідеться про розвиток ветеранської інфраструктури на рівні громад – центрів підтримки, консультаційних і медичних послуг, просторів адаптації. Важливим є також запровадження єдиного стандарту доступу до послуг через цифрові інструменти, уніфіковані процедури та чіткі строки розгляду звернень. Не менш актуальною виглядає розробка та впровадження адаптованих програм підготовки й перекваліфікації з урахуванням стану здоров'я і психоемоційного ресурсу ветеранів. Значну увагу необхідно приділити розбудові моделі взаємодії із залученням органів влади, бізнесу та громадських організацій до реалізації єдиної стратегії повернення військових до цивільного життя. Окремим стратегічним завданням є ухвалення Кодексу законів про Захисників і Захисниць державності та незалежності України, який має консолідувати нормативно-правову базу ветеранської сфери. Поряд із цим, необхідною є поглиблена підготовка психологів, спеціалізованих на роботі з бойовою травмою, з обов'язковим елементом супервізії з боку фахівців із бойовим досвідом. Насамкінець, доцільним видається врахування міжнародного досвіду, зокрема моделі Міністерства у справах ветеранів США (VA), а також ізраїльської та фінської моделей комплексного супроводу ветеранів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 р. № 3551-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12> (дата звернення: 23.07.2026).
2. Про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо призначення одноразової грошової допомоги: Закон України від 15.04.2025 р. № 4351-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4351-20> (дата звернення: 23.07.2026).

3. Про Єдиний державний реєстр ветеранів війни (ЄДРВВ). Міністерство у справах ветеранів України. URL: <https://mva.gov.ua/pro-ediniy-derzhavniy-reestr-veteraniv-viyni-edrvv> (дата звернення: 23.07.2026).
4. Ключові результати роботи Мінветеранів за жовтень 2025 року. Міністерство у справах ветеранів України. URL: <https://mva.gov.ua/prescenter/category/86-novini/kluchovi-rezultati-minveteraniv-za-zhovten-2025-roku-1> (дата звернення: 23.07.2026).
5. Портрет ветерана 2025: Проблеми ветеранів війни в Україні: спільне дослідження Rating Group та Українського ветеранського фонду. Київ, 2025. URL: <https://www.ratinggroup.ua/news/veteran-portrait-2025> (дата звернення: 23.07.2026).
6. Персоналізована допомога та турбота: Уряд запускає пілотний проєкт щодо абілітації ветеранів й ветеранок. Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/personalizovana-dopomoha-ta-turbota-uriad-zapuskaie-pilotnyi-proekt-shchodo-abilitatsii-veteraniv-i-veteranok> (дата звернення: 23.07.2026).
7. Державна політика щодо ветеранів війни: аналітична доповідь / Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitichni-dopovidi/derzhavna-polityka-shchodo-veteraniv-viyny> (дата звернення: 23.07.2026).
8. Чисельність ветеранів в Україні: аналіз регіонального розподілу / Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://www.niss.gov.ua/news/statti/chyselnist-veteraniv-v-ukrayini-analiz-rehionalnoho-rozpodilu> (дата звернення: 23.07.2026).

REFERENCES

1. Zakon Ukrainy “Pro status veteraniv viiny, harantii yikh sotsialnoho zakhystu”: vid 22.10.1993 r. № 3551-XII [Law of Ukraine “On the Status of War Veterans, Guarantees of Their Social Protection” from October 22, 1993, № 3551-XII]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12> [in Ukrainian].
2. Zakon Ukrainy “Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy ‘Pro status veteraniv viiny, harantii yikh sotsialnoho zakhystu ’ shchodo pryznachennia odnorazovoi hroshovoi dopomohy” : vid 15.04.2025 r. № 4351-IX [Law of Ukraine “On Amendments to the Law of Ukraine ‘On the Status of War Veterans, Guarantees of Their Social Protection ’ regarding the appointment of one-time monetary aid” from April 15, 2025, № 4351-IX]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4351-20> [in Ukrainian].
3. Pro Yedyniy derzhavnyi reistr veteraniv viiny (YeDRVV) [On the Unified State Register of War Veterans (USRWV)]. Ministerstvo u spravakh veteraniv Ukrainy. *mva.gov.ua*. Retrieved from <https://mva.gov.ua/pro-ediniy-derzhavniy-reestr-veteraniv-viyni-edrvv> [in Ukrainian].
4. Kliuchovi rezultaty roboty Minveteraniv za zhovten 2025 roku [Key results of the Ministry of Veterans Affairs for October 2025]. Ministerstvo u spravakh veteraniv Ukrainy. *mva.gov.ua*. Retrieved from <https://mva.gov.ua/prescenter/category/86-novini/kluchovi-rezultati-minveteraniv-za-zhovten-2025-roku-1> [in Ukrainian].
5. Portret veterana 2025: Problemy veteraniv viiny v Ukraini [Portrait of a Veteran 2025: Problems of War Veterans in Ukraine]. (2025). Joint research of Rating Group and Ukrainian Veterans Fund. Kyiv. *www.ratinggroup.ua*. Retrieved from <https://www.ratinggroup.ua/news/veteran-portrait-2025> [in Ukrainian].
6. Personalizovana dopomoha ta turbota: Uriad zapuskaie pilotnyi proekt shchodo abilitatsii veteraniv i veteranok [Personalized assistance and care: The Government launches a pilot project on habilitation of veterans]. Kabinet Ministriv Ukrainy. *www.kmu.gov.ua*. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/news/personalizovana-dopomoha-ta-turbota-uriad-zapuskaie-pilotnyi-proekt-shchodo-abilitatsii-veteraniv-i-veteranok> [in Ukrainian].
7. Derzhavna polityka shchodo veteraniv viiny: analitichna dopovid [State Policy on War Veterans: Analytical Report]. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. Kyiv. *niss.gov.ua*. Retrieved from <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitichni-dopovidi/derzhavna-polityka-shchodo-veteraniv-viyny> [in Ukrainian].
8. Chyselnist veteraniv v Ukraini: analiz rehionalnoho rozpodilu [The number of veterans in Ukraine: an analysis of regional distribution]. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. *niss.gov.ua*. Retrieved from <https://www.niss.gov.ua/news/statti/chyselnist-veteraniv-v-ukrayini-analiz-rehionalnoho-rozpodilu> [in Ukrainian].

Історія статті / Article history:

Подано до редакції / Submitted to the editorial office (11.08.2026);

Прийнято до друку / Accepted for publication (20.09.2026);

Опубліковано / Published (10.10.2026)